

Wolność a odpowiedzialność

Wolność to brak przymusu i możliwość działania zgodnie z własną wolą, to możliwość dokonywania samodzielnych wyborów spośród wszystkich możliwych dostępnych opcji. Nie-rozerwalnie związana jest z brakiem osobistego zniewolenia, które może dotyczyć różnych obszarów. Może to być osobiste zniewolenie dotyczące osadzenia w więzieniu, niewolnictwo, porwanie. Innym rodzajem zniewolenia jest ograniczenie ze strony władz np. wolność słowa, wolność zgromadzeń, wolność wyznań religijnych, wolność gospodarcza, zwierzchników (szef, bank), a także zwyczajów społecznych. O wolności mówimy wtedy, gdy brak jakiegokolwiek przymusu zewnętrznego, a człowiek kieruje się podczas wyborów wyłącznie własną wolą. Najogólniej rzecz biorąc, wolność to możliwość wyboru, to sytuacja człowieka, który kieruje się wyłącznie swoją własną wolą.

Wolność może oznaczać brak osobistego zniewolenia, może oznaczać brak ograniczeń ze strony władz i innych jednostek, a także zwyczajów społecznych i warunków naturalnych. Podstawowy wymiar wolności dotyczy wolności w różnych dziedzinach życia społecznego, to wolność wyznania i sumienia, wolność przekonań czy uczestnictwa w życiu publicznym. W tym znaczeniu wolnością cieszy się jednostka, która nie podlega kontroli ze strony państwa, jeśli tylko nie narusza obowiązujących praw.

Z filozoficznego punktu widzenia istnienie wolności przy podejmowaniu decyzji zakłada istnienie czegoś nie zdefiniowanego (dusza, umysł), co potrafi podejmować decyzję. Podkreśla również, że wolność jest przeciwieństwem ignorancji i bezmyślności. Wolnym może być tylko osoba, która kierując się prawdziwą wiedzą i własnym rozumem może dokonywać wyborów i realizować cele.

Z chrześcijańskiego punktu widzenia Bóg stworzył człowieka jako istotę rozumną i wolną a przez to podobną do Boga; został stworzony jako wolny i mający panowanie nad swoimi czynami.

"Wolność jest zakorzenioną w rozumie i woli możliwością działania lub niedziałania, czynienia tego lub czegoś innego, a więc podejmowania przez siebie dobrowolnych działań" Bóg pragnie, aby wszyscy zostali zbawieni, Bóg szanuje wolność człowieka. "Rzec można, iż Bóg płaci za ten wielki dar, jakim obdarzył tę istotę, którą stworzył na swój obraz i podobieństwo. Pozostaje więc wobec tego daru konsekwentny", ale nikogo nie może do niczego zmusić, gdyż szanuje ludzką wolność i możliwość odrzucenia Go.

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Wolno%C5%9B%C4%87>

<http://www.katechizm.opoka.org.pl/kkkIII-1-1.htm#o9kkkIII-1-1>

Człowiek wolny może sam poddać się zniewoleniu, mogą to być nałogi: alkohol, narkotyki, hazard, nieustanne pragnienia posiadania dóbr i ich kupowanie. Współczesna cywilizacja konsumpcyjna nie ogranicza się do zaspakajania potrzeb ale je stwarza, wmawia człowiekowi co jest mu potrzebne. Brak krytycznego spojrzenia na zjawisko, brak czujności doprowadza do zniewolenia ciągłym pragnieniem posiadania. Zniewolenie poprzez silne potrzeby posiadania i użycia ograniczają swobodę sądu i decyzji zgodnie z logiką i wyznawanymi wartościami. Powstaje sytuacja, w której motywem działania kieruje uzależnienie i decyzja o realizacji motywu niższego wygrywa z decyzją o realizacji motywu wyższego. Często odby-

wa się to wbrew wyznawanym dotąd zasadom moralnym i etycznym. Prowadzi to do kryzysu moralnego, co z kolei często stanowi zagrożenie wolności i życia.

Istnieje wiele przykładów pojmowania wolności jako swawoli, wolności dającej przyzwolenie na nieliczenie się z wartościami wyższymi, zasadami i obyczajem. Prowadzi to do samowoli i egoistycznej postawy wobec ludzi i zachodzących zjawisk. Konieczne jest kształtowanie u ludzi wolnych odpowiedzialności za swoje wybory i za swoje działania. Demokracja daje ludziom ogromną swobodę wyboru. Swoboda współczesnego człowieka wynika nie tylko z jego demokratycznych swobód i uprawnień, jest związana również z brakiem dominującego ładu moralnego. Współcześnie ideowy kierunek jednostki wyznacza postmodernizm. Główną jego ideą jest odrzucenie możliwości istnienia obiektywnej, racjonalnej prawdy o świecie. Dominuje przekonanie o umowności i płynności wszelkich twierdzeń o rzeczywistości oraz rezygnacji z hierarchii wartości. Obserwujemy we współczesnej rzeczywistości odrzucanie istnienia obiektywnych wartości i norm moralnych, słabną mechanizmy kształtowania postaw moralnych poważana jest sama idea wychowania moralnego. W dzisiejszym świecie bycie wolnym często oznacza, że można robić to, na co mamy ochotę i kiedy nam się podoba, lekceważąc uczucia i potrzeby innych ludzi. Sprzyja to niekorzystnym zjawiskom społecznym, zwiększa się liczba przestępstw i wykroczeń, rośnie natężenie agresji, wandalizmu i wzrasta przyzwolenie społeczne na brak szacunku dla innych ludzi i łamanie praw. Można mówić w tej sytuacji o kryzysie moralnym współczesnego społeczeństwa.

Pomijając ocenę tego zjawiska, jedno jest zauważalne, że kształtowanie się moralne jednostki jest coraz bardziej niezależne od planowego działania tradycyjnych instytucji: rodziny, religii, systemu edukacyjnego. Człowiek pragnący nieograniczonej wolności skazany jest na samodzielność. Samodzielność jednostki wiąże się z niezależnością od zewnętrznych norm moralnych, innych niż własne sumienie. Należy się zastanowić czy człowiek jest w stanie samodzielnie, pozbawiony odwiecznych zasad moralnych, etycznych, religijnych, tradycji ukształtować siebie jako prawą jednostkę korzystając z szeroko pojętej wolności. Świadomość wolności bez świadomości potrzeby poczucia odpowiedzialności niewiele znaczy, jest niepełna. Przynależnej człowiekowi wolności musi towarzyszyć odpowiedzialność, ale właśnie tego większość ludzi się obawia.

Wolność nie jest jednak ostatnim słowem. Wolność stanowi jedynie część historii i tylko połowę prawdy. Wolność to nic innego, jak negatywny aspekt zjawiska, którego pozytywnym aspektem jest odpowiedzialność. Wolności grozi wręcz degeneracja w zwykłą arbitralność, o ile nie będzie przeżywana w kategoriach odpowiedzialności. Dlatego właśnie proponuję, aby Statui Wolności na Wschodnim Wybrzeżu Ameryki przeciwstawić Statuę Odpowiedzialności na Wybrzeżu Zachodnim. (V.Frnkl. Człowiek w poszukiwaniu sensu)

W oparciu o

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Wolno%C5%9B%C4%87>

<http://www.katechizm.opoka.org.pl/kkkIII-1-1.htm#o9kkkIII-1-1>

<https://dokariery.pl/-/bycie-dojrzalym-to-wolnosc-od-czy-wolnosc-do-czegos->

P. Kołdziński, J. Kapiszewski. Etyka

V. Frankl. Człowiek w poszukiwaniu sensu.

opracowała

Krystyna Chmielarz